

УДК 343.1(477):[341.6(4):341.231.14] DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2025.1.29>

Олена Євгеніївна Соловйова,

кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
навчально-науковий інститут № 5,
кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології
(доцент);

<https://orcid.org/0000-0002-5625-2122>,

e-mail: solovieva_77@ukr.net

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено аналізу процесу застосування практики рішень Європейського суду з прав людини та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у кримінальному провадженні України. Розглянуто сучасні проблеми імплементації європейських стандартів у національну судову систему та досудове розслідування кримінальних проваджень, зокрема невизначеність правового тлумачення, юридичні та процедурні перешкоди. Дослідження базується на аналізі судової практики, порівняльному правовому аналізі та вивченні наукових джерел, що дозволило визначити основні напрями реформування кримінального провадження з метою підвищення ефективності захисту прав людини. Результати дослідження свідчать про необхідність адаптації національного законодавства до європейських стандартів та вдосконалення процесуальних норм, що сприятиме об'єктивному досудовому розслідуванню та судовому розгляду. Дослідження містить практичні рекомендації щодо розв'язання наявних проблем, які можуть стати основою для подальших реформ у кримінальному процесі.

Ключові слова: кримінальне провадження, Європейський суд з прав людини, кримінальне судочинство, права людини, кримінальний процес, міжнародне право, судова практика, імплементація рішень.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Інтеграція України в Європейське Співтовариство та формування її як демократичної, соціальної, правової держави нерозривно пов'язані з приведенням вітчизняного законодавства у відповідність до загальновизнаних міжнародних стандартів прав людини. Особливо це стосується сфери кримінального судочинства, де проявляється охорона найважливіших конституційних прав, свобод та інтересів громадян під час розслідування кримінальних проваджень. Рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд) мають пряму дію на національні правові системи, зокрема у кримінальному

провадженні, відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Основними аспектами є дотримання внутрішньодержавного права та права на справедливий судовий розгляд, повне, об'єктивне й усебічне досудове розслідування, захист від катувань, свобода й особиста недоторканність людини. Вони мають важливе значення для розвитку національного законодавства, особливо в тих країнах, де міжнародні стандарти прав людини впроваджуються в національну правову систему [1, с. 22–23]. Рада Європи підтримує Україну, її незалежність, суверенітет і територіальну цілісність, оскільки вона є повноправним членом цієї організації. Україна поділяє цінності Ради Європи – права людини, демократію та верховенство права, що зобов'язує її враховувати практику ЄСПЛ у національному законодавстві.

Необхідно зазначити, що кримінальне провадження в Україні останніми роками відзначається важливими змінами, зокрема в контексті адаптації до міжнародних стандартів. Рішення ЄСПЛ стали важливим інструментом удосконалення досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень, а також забезпечення справедливого правосуддя. Однак сучасний кримінальний процес України перебуває на стадії інтенсивних реформ, спрямованих на підвищення стандартів захисту прав людини та відповідність міжнародним нормам. Тому одним із важливих напрямів цих реформ є впровадження практики рішень ЄСПЛ у національне кримінальне судочинство. Проте, попри позитивні зміни, існує низка проблем, що стримує повну імплементацію європейських стандартів у кримінальне провадження України.

Основними проблемними аспектами є такі: 1) невизначеність і неоднорідність застосування практики ЄСПЛ, тобто в українській судовій системі спостерігається розбіжність у трактуванні та застосуванні рішень ЄСПЛ, що призводить до різних результатів у схожих кримінальних провадженнях та створює відчуття непередбачуваності для учасників процесу; 2) законодавчі та процесуальні перешкоди у вигляді застарілих нормативно-правових положень не повністю відповідають європейським стандартам, а недосконалість процесу доказування, організації досудового розслідування та судового розгляду може порушувати гарантії прав людини; 3) низький рівень обізнаності та підготовки суддів і практиків, тобто недостатнє розуміння сутності і вимог рішень ЄСПЛ серед суддів, адвокатів, органів досудового розслідування та інших учасників кримінального процесу обмежує можливість ефективного впровадження європейських стандартів у кримінальне судочинство [2, с. 58–59].

Таким чином, у статті розглянуто проблему визначення шляхів інтеграції практики рішень ЄСПЛ у кримінальне судочинство України,

подолання юридичних і процедурних перешкод, а також розроблення рекомендацій щодо підвищення рівня підготовки суддів, прокурорів, адвокатів і працівників органів досудового розслідування. Це дозволить не лише забезпечити відповідність національної судової системи та досудового розслідування європейським стандартам, а й сприятиме більш ефективному захисту прав людини у кримінальному провадженні.

Попри численні дослідження, залишається низка не вирішених питань, зокрема неоднорідність тлумачення рішень ЄСПЛ у різних судових інстанціях, труднощі адаптації національних процедур до європейських норм і недостатній рівень практичної підготовки правозастосовчих органів щодо імплементації міжнародного досвіду. Сучасні дослідники пропонують комплексні підходи до вирішення цих проблем, акцентуючи увагу на необхідності постійної взаємодії між судовою практикою, науковою спільнотою та законодавчими органами.

Стан дослідження проблеми

Комплексно у своїх наукових працях розглядали проблеми, пов'язані з дослідженням застосування практики рішень ЄСПЛ у кримінальному провадженні України, такі видатні вчені-процесуалісти, як: В. А. Завгородній [3], О. В. Капліна [4], С. О. Ковальчук [5], М. Є. Короткевич та П. В. Пушкар [6], О. П. Кучинська, Т. І. Фулей та Р. В. Бараннік [7], М. А. Погорецький і М. М. Погорецький [8], О. В. Пчеліна [9], О. В. Сапін, Ю. Г. Севрук, А. В. Столітній [1], В. В. Тютюнник [10], Ю. М. Чорноус і В. В. Гвоздюк [11] та ін. Однак питання застосування практики рішень ЄСПЛ у кримінальному провадженні, гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, підвищення ефективності і справедливості досудового розслідування й судового розгляду кримінальних справ, а також зміцнення гарантій захисту прав людини в умовах сучасних реформ залишаються актуальними й нині та потребують подальших наукових досліджень.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є комплексний аналіз практики застосування рішень ЄСПЛ у системі кримінального провадження України й оцінювання їхнього впливу на захист прав людини, ефективність досудового розслідування, судового розгляду та вдосконалення національної судової практики. Завданнями дослідження є виявлення проблем імплементації рішень ЄСПЛ та розроблення практичних рекомендацій щодо покращення процесу інтеграції міжнародних стандартів у кримінальний процес України.

Наукова новизна дослідження

Доведено, що в сучасних умовах з'ясування значення застосування практики рішень ЄСПЛ має неабияке значення для кримінального

судочинства України. Тому у статті запропоновано новий підхід до аналізу імплементації рішень Суду у кримінальне провадження України із демонстрацією, як європейські стандарти можуть бути ефективно інтегровані в національне кримінальне процесуальне законодавство та судову практику.

Також проведено порівняльний аналіз рішень ЄСПЛ і українських судів, що дає змогу визначити конкретні проблемні аспекти застосування міжнародного досвіду у кримінальному провадженні. Це, своєю чергою, робить суттєвий науковий внесок у розуміння механізмів імплементації міжнародних стандартів у національне кримінальне провадження та відкриває нові перспективи для реформування судової системи України в контексті забезпечення ефективного захисту прав людини.

Виклад основного матеріалу

Із необхідністю приведення кримінального процесуального права України у відповідність до норм і засад міжнародного права важливим є дослідження європейської правової практики та правової доктрини, зокрема у кримінальному провадженні. Актуальною проблемою, що досліджується науковцями, є поняття та сутність джерел і форми права, враховуючи положення Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», у ч. 1 ст. 17 якого вказується, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та практику ЄСПЛ як джерело права¹. Звісно, судова практика ЄСПЛ – це джерело права, яка складається на основі рішень цього органу, спрямованих захищати права і свободи людини та громадянина². Так, ЄСПЛ формує певні прецедентні правові положення, і якщо в майбутньому, розглядаючи справу навіть щодо іншої держави, він констатує там аналогічну ситуацію з порушенням прав людини, то він застосовує такий самий підхід до судового розгляду кримінального провадження, як і в попередній справі. Відповідно ЄСПЛ продовжує пропонувати національним судам напрям розвитку й еволюції захисту прав людини. Він завжди дотримувався своїх прецедентів, за винятком випадків, коли існують вагомі причини змінити тлумачення Конвенції у зв'язку зі змінами

¹ Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 05.02.2025).

² Європейський суд з прав людини // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_суд_з_прав_людини_\(дата_звернення:_05.02.2025\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_суд_з_прав_людини_(дата_звернення:_05.02.2025)).

соціальних цінностей або повсякденних умов життя людини. З огляду на це слід погодитися з думкою В. А. Завгороднього, що ЄСПЛ є «міжнародною судовою інстанцією, яка здійснює свою діяльність з метою забезпечення верховенства права, захисту прав і свобод людини шляхом розгляду індивідуальних чи колективних скарг від громадян держав – учасниць Конвенції про захист прав та основоположних свобод і встановлення справедливих компенсацій, рішення якої мають прецедентний характер... і є обов'язковими для виконання не лише учасниками визначеного процесу, а й для всіх держав, які ратифікували Конвенцію» [12, с. 57].

Суд зауважує, що держави-учасниці, застосовуючи заходи щодо захисту прав осіб і запобігання злочинам, з метою тотальної та професійної профілактики можуть провадити такі слідчі (розшукові) дії, як обшуки та виїмки, залучивши при цьому в необхідних випадках спеціальні підрозділи поліції. Але, враховуючи відповідальність щодо втручання у приватне життя постраждалих від таких дій осіб, повинні існувати ефективні гарантії проти зловживань органів досудового розслідування та суду. Особливо важливу роль відіграють застосування рішень ЄСПЛ при розслідуванні кримінальних проваджень, де правоохоронними органами були допущені порушення норм Конвенції, Конституції України та КПК України.

Так, наприклад, у справах (рішення за цими справами були ухвалені ЄСПЛ у 2024 р.) «Антонюк та інші проти України» (заява № 54812/22 та 13 інших заяв), «Андрощук та інші проти України» (заяви № 31982/22, № 17261/23, № 20654/23), «Мельник проти України» (заява № 72286/01), «Подоліч та інші проти України» (заява № 12994/23), «Малєєв проти України» (заява № 39488/15), «Сайгозієв та Голощапов проти України» (заяви № 39693/19, № 45218/22), «Сириця та інші проти України» (заяви № 18261/23, № 30755/23), «Спаріш та Куцманд проти України» (заяви № 49709/18, № 49870/18)¹ та ін. заявники скаржилися на порушення пунктів 1, 3, 4 ст. 5 Конвенції щодо незаконного затримання, неналежних умов тримання, надмірного триманням під вартою на момент провадження досудового розслідування та відсутності ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку із цим (статті 3 та 13 Конвенції). Вивчивши скарги заявників, ЄСПЛ вказав, що коли виникає питання щодо законності та обґрунтованості такого заходу забезпечення кримінального провадження, як взяття під варту, то дотримання національного законодавства замало, тобто кожне позбавлення людини свободи має

¹ Рішення Європейського суду з прав людини // Міністерство внутрішніх справ України : офіц. сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/activity/right/risennya-jevropeiskogo-sudu-z-prav-lyudini> (дата звернення: 05.02.2025).

відповідати меті захисту особи від беззаконня. Дослідивши всі матеріали та враховуючи свою практику із цього питання, ЄСПЛ дійшов висновку, що в цих справах тримання під вартою заявників не відповідало пунктам 1, 3, 4 статті 5 Конвенції, та констатував порушення цього положення.

У справах «Гаврилюк проти України» (заяви № 19612/23, № 33083/23), «Нечай проти України» (заява № 15360/10), «Шпитальний та інші проти України» (заяви № 52921/21, № 10054/23), «Благовещенська та Борисенко проти України» (заяви № 30182/17, № 32155/17), «Михайлик та інші проти України» (заява № 32972/20)¹ та ін. заявники скаржилися на надмірну тривалість досудового розслідування у кримінальному провадженні, неефективність проведення досудового розслідування (з недостатньою ретельністю та оперативністю), а також відсутність ефективного засобу юридичного захисту і несумісність тривалості досудового розслідування кримінального провадження з вимогою розумного строку, передбаченого пунктами 1, 3 ч. 3 ст. 28 КПК України² (п. 1 ст. 6 і ст. 13 Конвенції). За цими справами, враховуючи свою практику, ЄСПЛ було винесене остаточне рішення, де не вбачалося жодних позитивних фактів або аргументів, здатних виправдати загальну тривалість провадження на національному рівні, тобто тривалість провадження була надмірною і не відповідала вимозі розумного строку, а заявники не мали у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку із цими скаргами (остаточне рішення ЄСПЛ ухвалено у 2024 р.). Отже, ці скарги є прийнятими та свідчать про порушення п. 1 ст. 6 та ст. 13 Конвенції³.

У справах «Павлишин проти України» (заява № 25093/17), «Гайбадулова проти України» (заява № 5688/20), «Л. С. проти України» (заява № 82213/17), «Орлов проти України» (заява № 10993/18), «Гавриляк проти України» (заява № 60692/16)⁴ та ін. заявники скаржилися на неефективне досудове розслідування і жорстоке поводження з ними приватними особами із завданням тілесних та моральних

¹ Рішення Європейського суду з прав людини // Міністерство внутрішніх справ України : офіц. сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/activity/right/risennya-jevropeiskogo-sudu-z-prav-lyudini> (дата звернення: 05.02.2025).

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 05.02.2025).

³ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 05.02.2025).

⁴ Рішення Європейського суду з прав людини // Міністерство внутрішніх справ України : офіц. сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/activity/right/risennya-jevropeiskogo-sudu-z-prav-lyudini> (дата звернення: 05.02.2025).

страждань (ст. 3 Конвенції). Розглянувши всі матеріали, ЄСПЛ зазначив, що залишається незрозумілим, чому працівники поліції не змогли знайти і допитати підозрюваних за цими кримінальним провадженням осіб (ураховуючи додаткову інформацію заявників щодо їхнього місцезнаходження), та зауважив про незаконну відмову щодо початку досудового розслідування кримінальному провадженню, яке декілька разів припинялося та поновлювалося. Усупереч тривалому досудовому розслідуванню ці кримінальні провадження було закрито без установлення нападників. Враховуючи зазначене, ЄСПЛ дійшов висновку, що правоохоронні органи не виконали своїх зобов'язань щодо проведення ефективного розслідування, та констатував порушення процесуального аспекту статей 3, 8 та п. 1 ст. 46 Конвенції¹, а також ст. 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»².

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно додати, що відповідно до п. 1 ст. 46 Конвенції та ст. 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення Суду є обов'язковими для виконання Україною, яка, зі свого боку, повинна щоразу виплачувати компенсацію і вживати додаткових заходів індивідуального й загального характеру, спрямованих на усунення конкретного правопорушення та підстав для надходження подібних заяв проти України до ЄСПЛ у майбутньому.

З огляду на обставини всіх проаналізованих справ ЄСПЛ вважаємо, що засоби тлумачення відповідних положень законодавства національними судами негативно вплинули на їхню передбачуваність. Саме такі рішення, які містять усталену правову позицію Суду, мають бути прикладом для застосування, незважаючи на те, коли рішення було ухвалене і щодо якої з держав-учасниць. Вказані приклади підтверджують проблему неделікатного застосування практики ЄСПЛ всіма учасниками кримінального провадження. При цьому в рішенні Суду акцентується увага не лише на точних обставинах справи, а й на оцінці ситуації щодо застосування певної норми чи національної практики.

Звісно, необхідною умовою правильного застосування кримінального процесуального законодавства та забезпечення неухильного виконання норм Конвенції є аналіз та вивчення рішень ЄСПЛ, бо його

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 05.02.2025).

² Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 05.02.2025).

практика використовується у кримінальному провадженні і судом, і стороною захисту, і стороною обвинувачення. Тому на законотворчому рівні потрібно постійно розробляти відповідні рекомендації щодо питань застосовування практики ЄСПЛ з урахуванням специфіки діяльності судів, органів досудового розслідування, правоохоронних органів і захисників. Відповідно з метою ефективного забезпечення застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження доцільно запозичувати досвід зарубіжних країн. Отже, сторони кримінального процесу повинні бути достатньо досвідченими в цьому питанні для того, щоб запобігти порушенню прав учасників процесу та відстоювати свою позицію як під час досудового розслідування, так і в процесі судового розгляду справи. Для цього Верховний Суд повинен активно застосовувати практику ЄСПЛ у своїх постановках, безперервно забезпечуючи її впровадження в роботу судів нижчих інстанцій. Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини, зі свого боку, повинен постійно координувати виконання рішень ЄСПЛ в Україні шляхом унесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо усунення та недопущення порушень положень Конвенції в майбутньому.

Безумовно, рішення ЄСПЛ повинні використовуватися під час підготовки процесуальних документів чи ухвалення судових рішень. Тому правоохоронні та правозастосовчі органи зобов'язані постійно аналізувати первинний контекст рішення і аргументацію ЄСПЛ при його ухваленні, а також посилалися на прецедентне рішення Суду, в якому визначено його правову позицію, та обґрунтовувати подібність випадку. Така практика має застосовуватись сукупно і не залежати від категорії справ, які розглядаються судами. Для більшості заявників можливість звернення до ЄСПЛ стала єдиним варіантом боротьби з недосконалістю національної системи правосуддя, а для практиків рішення Суду – вагомим і легітимним підходом до вирішення відповідних справ і водночас засобом установлення стандартів дотримання прав людини, до яких слід прагнути. Відповідно врахування такого досвіду дозволить уникнути випадків неправильного тлумачення тієї чи іншої ситуації та сприятиме забезпеченню сталості й однакового застосування рішень ЄСПЛ щодо подібних порушень відповідного права, закріпленого в Конвенції, всіма національними судами.

Висновки

Аналіз практики застосування рішень ЄСПЛ дозволяє виявити системні проблеми в організації кримінального провадження, на основі яких на законотворчому рівні розробляються практичні рекомендації для вдосконалення нормативно-правової бази відповідно до високіх європейських стандартів прав людини. Рішення ЄСПЛ

сприяють адаптації та євроінтеграції українського законодавства до міжнародних зобов'язань і виступають гарантом високих стандартів судового розгляду, усталеним механізмом правозастосування та джерелом рекомендацій для реформування процесуальних норм. Їхній вплив забезпечує відповідність кримінального судочинства міжнародним вимогам захисту прав людини, сприяючи створенню більш прозорої, ефективної та справедливої судової системи в Україні.

На нашу думку, перспективами вдосконалення застосування практики рішень ЄСПЛ у кримінальному провадженні України можна визначити:

- впровадження змін у КПК України для узгодження з європейськими стандартами, зокрема щодо права на справедливий суд, презумпції невинуватості, захисту від катувань і незаконного тримання під вартою, жорсткого поводження тощо;

- розроблення рекомендацій для підвищення рівня підготовки суддів, прокурорів, адвокатів і органів досудового розслідування;

- посилення контролю за дотриманням прав людини, розумності строків під час досудового розслідування, справедливого і законного судового розгляду;

- удосконалення процедур перевірки, оцінювання та дослідження доказів із метою забезпечення прав сторони захисту від неправомірних дій сторони обвинувачення у кримінальному провадженні;

- упровадження механізмів ефективного виконання рішень ЄСПЛ в окремих справах;

- забезпечення належного фінансового та ресурсного забезпечення правоохоронних та правозастосовчих органів.

Безумовно, практичне застосування стандартів ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України є важливим кроком щодо забезпечення прав людини та довіри до судової системи. Проте існують певні виклики, які лише частково були проаналізовані в цьому дослідженні та не охоплюють усіх наявних проблем, пов'язаних з остаточним вирішенням окресленого питання. Вони потребують системного аналізу, реформування та вдосконалення механізмів контролю за дотриманням міжнародних стандартів, а також підвищення кваліфікації суддів, адвокатів, слідчих і співробітників правоохоронних органів. Розуміння та подолання цих проблем сприятиме ефективнішій імплементації засад ЄСПЛ у національне законодавство та практику застосування рішень Суду у кримінальному провадженні, забезпечуючи захист прав кожного громадянина України в сучасних умовах.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та

ін. ; за ред. А. В. Столітнього. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2019. 952 с. **2.** Соловійова О. Є. Проблемні питання щодо застосування практики рішень Європейського Суду з прав людини у кримінальному провадженні України // *Modern vision of implementing innovations in scientific studies : Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference (Marseille, French Republic, 14 February 2025) / International Center of Scientific Research. Marseille, French Republic, 2025. Pp. 58–61. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-14.02.2025>.* **3.** Завгородній В. А. Урахування практики Європейського суду з прав людини при застосуванні норм кримінального права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2023. Вип. 1 (101). С. 90–101. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.101.90-101>. **4.** Капліна О. В. Доктрина неминучого виявлення: витоки та практика ЄСПЛ // Кримінальний процес і криміналістика: виклики часу : зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 20-річчя кафедри кримінального процесу і криміналістики Львів. нац. ун-ту ім. І. І. Франка (м. Львів, 24 січ. 2020 р.) / орг. ком. В. Т. Нор, Н. Р. Бобечко, І. І. Когутич та ін. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2020. С. 90–99. **5.** Ковальчук С. О. Очевидна недопустимість речових доказів у практиці ЄСПЛ (на прикладі справи «Лісіка проти Хорватії») // *Застосування рішень Європейського суду з прав людини у практиці вітчизняних судів : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. круглого столу (м. Івано-Франківськ, 9 груд. 2016 р.)*. Івано-Франківськ : Вид. Голіней О. М., 2016. С. 73–77. **6.** Короткевич М. Є., Пушкар П. В. Зміст обов'язку суду забезпечити дотримання права на свободу та особисту недоторканність у світлі практики Європейського суду з прав людини. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 7. С. 40–48. **7.** Кучинська О. П., Фулей Т. І., Бараннік Р. В. Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. 228 с. **8.** Погорецький М. А., Погорецький М. М. Гарантії адвокатської таємниці у рішеннях Європейського суду з прав людини та їх імплементаційний вплив на кримінальне процесуальне законодавство України і правозастосовну практику. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 77–87. **9.** Пчеліна О. В. Застосування практики Європейського суду з прав людини у вітчизняному кримінальному провадженні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С. 160–164. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.1.33>. **10.** Тютюнник В. В. Вплив практики Європейського Суду з прав людини на розвиток інституту допустимості доказів у кримінальному процесі України. *Юрист України*. 2013. № 3. С. 82–87. **11.** Черноус Ю. М., Гвоздюк В. В. Засади проведення слідчих (розшукових) дій у контексті практики Європейського суду з прав людини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (19). С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.33270/04201901.95>. **12.** Завгородній В. А. Зарубіжний досвід виконання рішень Європейського суду з прав людини (на прикладі деяких країн Європейського Союзу).

Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 57–64.

Надійшла до редколегії 16.02.2025

Прийнята до опублікування 14.03.2025

Soloviova O. Ye. Application of the European Court of Human Rights case law in the criminal proceedings in Ukraine

The article analyses the process of applying the European Court of Human Rights case law and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950 in criminal proceedings in Ukraine. The basic principles arising from the jurisprudence of the European Court of Human Rights and their impact on national legislation and court practice are investigated. Particular attention is paid to the issues of observance of the right to a fair trial, presumption of innocence, prohibition of torture and effective investigation of human rights violations. The key cases of the European Court of Human Rights against Ukraine, which have determined the directions of reforms in the field of criminal justice, are analysed. The problems of implementation of the European Court of Human Rights case law in the criminal justice system of Ukraine, in particular, the formal approach to the use of case law, the lack of an effective mechanism for the execution of judgments and insufficient training of law enforcement and law enforcement agencies are investigated.

The following prospects for improving the application of the European Court of Human Rights case law in criminal proceedings in Ukraine are identified: 1) the amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine to comply with European standards, in particular, with regard to the right to a fair trial, the presumption of innocence, protection against torture and unlawful detention, ill-treatment, etc.; 2) the development of recommendations to improve the training of judges, prosecutors, lawyers and pre-trial investigation bodies; 3) the strengthening of control over the observance of human rights, the reasonableness of the time limits during the pre-trial investigation, and fair and lawful trial; The following prospects for improving the application of the European Court of Human Rights case law in criminal proceedings in Ukraine are identified: 4) the improvement of procedures for verification, evaluation and examination of evidence in order to protect the defence from unlawful actions of the prosecution; 5) the introduction of mechanisms for the effective implementation of judgments of the European Court of Human Rights in individual cases; 6) the provision of adequate funding and resources to law enforcement and law enforcement agencies.

Keywords: criminal proceedings, European Court of Human Rights, criminal justice, human rights, criminal procedure, international law, case law, implementation of judgments.

